

Sagnet om "Kvæn – Nils."

Av Jan Nilsen.

Dette sagnet fant jeg i avisa "Tromsø" av 23. november 1950. Sagnet var skrevet av Peder Skaaraas.

Sagaen forteller det som her skal gjengis. Det begynte et sted oppe i Finnmark for mange år siden. Og det heter at det var på den tiden da de første nordlandsbåtene kom i bruk.

Det var om våren, og en del båter hadde driftet sammen for et av de største fiskeværerne der oppe. Men hvor dette været lå på den lange kysten forteller historien ikke noe om. Da fisket var slutt og kaillan laget seg til å reise hjem, ble de enige om å reise i lag hele flåten. De satte ut fra været, men da de var kommet et stykke fra land, satte det inn med tett skodde. Den var så tett som en mur. Ingen av dem hadde kompass, og de var i tvil om hvilken kurs de skulle legge. Skjebnen ville at den første fembøringen kom bort fra de andre, og havnet inne i en vik på kysten et sted. Tåken var fortsatt meget tett og visste ikke tegn til å lette, og båtmannskapet ble enige om å la dreggen gå. Deretter satte de jollen ut og rodde på land, for om mulig å få orientert seg om hvor de var henne på kysten. Mens de gikk omkring på lyngrabbene fikk de øye på noe som lignet en torvgamme, og den tok de i nærmere øyesyn.

Mens de står utenfor og prater med hverandre får de høre gråten fra et spedbarn. De åpnet døren og ble stående forbauset og se på et nyfødt, velskapt guttebarn som lå på en brisk inne i gammen. De var straks klar over at det var et uekte barn som var forlatt av mora, noe som forekom ofte på den tiden. Karene diskuterte nå seg imellom om hva de skulle gjøre med det forsvarede barnet, og de ble enige om å ta det med.

Høvedsmannen var barnløs, og han påtok seg å oppdra gutten som sin egen. Gutten ble tatt om bord i fembøringen, pleiet og stelt, og han kom seg utrolig fort. Kort tid etter lettet tåken, og det viste seg at båten var seilt inn i en bukt ikke langt fra den vanlige ferdselsleia, og hjemturen gikk fort og greit videre.

Gutten vokste opp hos sine pleieførelde, og han ble døpt Nils eller Nicolas, som han selv ofte kalte seg. Men han var en ustyrlig krabat, for verken presten eller skolelæreren fikk bukt med ham. Fisker eller sjømann ble han aldri, og det hadde han heller ikke lyst til å bli. Derimot ble han en kløpper til noe annet. Han kunne en masse trolldomskunster. Det lå ham i blodet, heter det. Det fortelles at en gang tok pleiefaren ham med til Lofoten, og der gjorde han seg bemerket, selv om det ikke var på samme måten som andre lofotfarere.

En dag da de var ute på havet satte det inn med sørvest kuling og svært hav. Men Nicolas var ikke til å kaste bort. Da han ble gjort oppmerksom på faren, la han seg på kne på plikten, truet brottene med knyttede never og leste eller snakket på et språk som ingen forsto. Og bråttene ble gjort til uskadelige dønninger, slik at folkene kom velberget i land. Fra denne stund fikk han tilnavnet "Bølge-dæmpar- Nils". Men dette navnet var det ingen som turde å si så høyt at Nils hørte det.

Da de hadde kommet seg i land og velberget inn i rorbua, visste det seg at fyrstikkene var blitt ødelagt, men Nils var ikke rådløs denne gangen heller. Han bar alltid

noen merkelige steiner inne i koftebarmen. Selv kalte han dem for flintesteiner. Med dem skulle han gjøre opp varme uten fyrstikker. Han la seg på kne foran ovnsdøren, leste besvergelses, og slo steinene mot hverandre noen ganger, og det begynte å brenne i ovnen.

En gang kom det en reinflokk til de traktene der Nils bodde. Det traff seg slik at det året var det stor kjøttmangel blant folket der i grenda, men ingen hadde skytevåpen. Nils påtok seg å skaffe kjøtt, men betingelsen var at de måtte være ham lydige under jakten, de som var med ham. Så bar det av gårde med dem alle med Nils eller Nicolas i spissen. Det fortelles at Nils hele tiden var fâmælt og ikke sa et eneste ord.

Da de kom til stedet der reinflokken holdt til, stod han plutselig stille, og like plutselig la han seg på ryggen. Hjelperne fikk ordre om å dekke ham til med mose og lyng så godt at han ble helt usynlig. Det var gjort i en fei.

Mennene fikk så ordre om å omringe flokken og forsøke å jage den over mot det stedet som Nils lå. Og det lot seg gjøre, og det gikk fint. Da reinflokken ble satt i bevegelse mot den mystiske lyngtua, var alle klar over at noe merkelig ville hende. For under mosen og lyngen brant det i to svarte, morderiske øyne. Da reinflokken passerte stedet og en av dem tilfeldigvis passerte rett over tua, klappet med lynets hurtighet to senesterke hender om ett av forbeina på dyret, en stor okserein, og det ble en kamp på liv og død.

Men tror du Nils slapp taket. Da reinen var utkjørt og stod stille for å trekke pusten, for plutselig en stor finnkniiv inn i bringa på den.

Dyret falt over på siden – de hørte en gurglende lyd – så sparket det kraftig et par ganger med bakbeina.

Dermed var det slutt.

Nå var Nicolas nesten ikke mer til å kjenne igjen. Både pesken og skinnbuksa hadde fått farlig molest, og selv

var han både blodig og forslått. Men hva gjorde det. Hadde de ikke fått reinsteik.

Nils tok seg ofte lange avstikkere hver gang han kom tilbake til bygda. Etter å ha vært borte i dagevis hadde han med seg forskjellige ting som folk mente han ikke hadde bekommet på ærlig måte. En søndags morgen forsvant han sporløst, og han kom aldri tilbake. Utpå høstparten samme år ble han funnet død i et fjellskar langt borte av noe sauegjetere. Ved siden av ham lå en stor sau som var delvis skåret opp og spist.

Slik fortelles historien om denne merkelige mannen.

I år kom det ikke inn så mange bidrag som i tidligere år. I den eldste klassen var det sendte noveller. Vi håper innsendte bidrag til neste

Den yngste klassen er fra og eldste klasse fra 17 - 2

Årets jury har bestått av Malene Fredriksen – jury Rita Mathisen og Siri B. De har kåret to verdige her kommer en kort pres dem.

(For øvrig ble Tonje Kartert i fjorårets årbok, hun da av med seieren.)

